

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4103 Zootechnika

Studijní obor: Zootechnika

Katedra: Zootechnických a veterinárních disciplín a kvality produktů

Vedoucí katedry: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zkoušky výkonnosti teplokrevných hřebců a jejich hodnocení

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

Konzultant bakalářské práce: Ing. Hana Civišová

Autor bakalářské práce: Alena Kyryanová

České Budějovice, 2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alena KYRYANOVÁ**
Osobní číslo: **Z11216**
Studijní program: **B4103 Zootechnika**
Studijní obor: **Zootechnika**
Název tématu: **Zkoušky výkonnosti teplokrevných hřebců a jejich hodnocení**
Zadávající katedra: **Katedra speciální zootechniky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Prokázání výkonnosti je nezbytnou podmínkou pro zařazení teplokrevného hřebce do plemnitby. K tomuto účelu organizuje chovatelská organizace zkoušky výkonnosti hřebců. Cílem práce bude analyzovat průběh a výsledky zkoušek výkonnosti teplokrevných hřebců v České republice a navrhnout opatření směřující ke zlepšení kvality chovu teplokrevných koní.

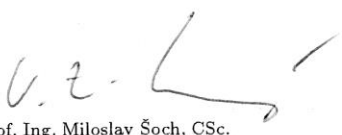
Na základě chovatelských údajů a vlastního sledování zpracujete data z průběhu a výsledků zkoušek výkonnosti teplokrevných hřebců. S využitím obvyklých biometrických metod vyjádříte podíl hřebců absolvujících zkoušky výkonnosti z narozených hříbat v příslušném ročníku a vzájemnou souvislost výsledku odchovu hřebců v odchovnách a počtu hřebců zařazených do plemnitby. Povšimnete si podílu hřebců domácího a zahraničního původu zařazovaných v jednotlivých letech a vývoje tohoto poměru. Výsledky zjištěné v České republice porovnáte s výsledky v okolních státech. Na základě výsledků navrhnete doporučení pro chovatelskou organizaci.

Rozsah grafických prací: 5 tabulek, 5 grafů
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- DUŠEK, J. a kol.: Chov koní. Brázda s.r.o., Praha, 2007, 404 s., ISBN 80-209-0352-6
Huzinga, H. A., Korver, S., Vandermeij G. J. W., Vanderwerf, J. H. J.: Stationary performance testinf of stallions from the Dutch warmblood horse population 1. Estimated genetic-parameters of scored traits and the genetic relation with dressage and jumping competition from offspring of breeding stallions, ELSEVIER SCIENCE BV, NETHERLANDS, 1991
Wallin, L., Strandberg, E., Philipsson, J.: Genetic correlations between field test results of Swedish Warmblood Riding Horses as 4-year-olds and lifetime performance results in dressage and show jumping, ELSEVIER SCIENCE BV, NETHERLANDS, 2003
Brotherstone, S., Stewart, I. D., Woolliams, J. A.: Genetic evaluation of horses for performance in dressage competitions in Great Britain, ELSEVIER SCIENCE BV, NETHERLANDS, 2010
Becker, A. C., Distl, O., Stock, K. F.: Genetic correlations between free movement and movement under rider in performance tests of German Warmblood horses, ELSEVIER SCIENCE BV, NETHERLANDS, 2011
Misař, D.: Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku, Vyd. 1., Praha: Brázda, 2011

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.
Katedra speciální zootechniky

Datum zadání bakalářské práce: 12. března 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2014

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 12. března 2013

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu práce, doc. Ing. Miroslavu Maršálkovi, CSc. a Ing. Haně Civišové za bezmeznou trpělivost, odborné vedení a užitečné rady při vypracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů

V Českých Budějovicích dne 1. 4. 2014

.....

Alena Kyryanová

ABSTRAKT:

Bakalářská práce se věnuje výkonnostním zkouškám teplokrevných hřebců a jejich hodnocení. V práci je analyzován průběh a výsledek zkoušek výkonnosti teplokrevných hřebců v České republice. V textu jsou popsány metody testování hřebců. Hřebci jsou hodnoceni pod klisnou. Mohou být umístěni do testační odchovny. Musí splnit požadavky pro udělení předvýběru hřebců do plemenitby. Následně úspěšně absolvovat 70- ti denní test a zkoušku výkonnosti. Jsou hodnoceni při soutěžích Kritéria mladých koní a na základě vlastní sportovní výkonnosti. Testuje se jejich potomstvo. V práci je vyjádřen podíl jednotlivých zahraničních plemen působících v České republice. Dále je popsána jejich testace v okolních státech u vybraných svazů. Data byla čerpána z evidence Svazu chovatelů českého teplokrevníka, Ústřední evidence koní a České jezdecké federace. Byla zpracována do tabulek, grafů a následně hodnocena v programu Statistica. V závěru práce bylo zjištěno, že se v České republice snižuje počet zapuštěných klisen průměrně o 245 ročně a narozených hříbat průměrně o 139 ročně. V testačních odchovnách bylo v období 2009 - 2013 umístěno 354 hřebců. Z tohoto počtu pouze 6 hřebců úspěšně splnilo 70- ti denní test. Plemeno český teplokrevník má stále největší zastoupení na předvýběru i zkouškách výkonnosti po 70- ti denním testu. Každý rok se zvyšují počty startujících koní i počty startů na parkurových a drezurních závodech v České republice.

Klíčová slova: hřelec, výkonnostní zkoušky, testace, český teplokrevník

ABSTRACT:

The bachelor's work deals with the performance tests of warm-blooded stallions and their evaluation. The progress and result of testing performance of warm-blooded stallions in the Czech Republic is analysed in the bachelor's work. The methods of testing stallions are described in the text. The stallions are evaluated under the mare. They can be placed into tested breeding. They have to meet the requirements for granting a pre-selection of stallions into breeding. Then they have to complete a 70-day-long test and a performance test successfully. They are evaluated according to competitions for young horses and according to their sports performance. Their offspring are tested. The share of each foreign breeds in the Czech Republic is described in the work. Their testing in neighboring countries in selected breeders associations is described, too. The data were drawn from the records of the Czech warmblood breeders association, Central registry of horses and Czech equestrian federation. It was compiled into tables, graphs and then evaluated in the program Statistica. In the end of the work it was found out, that the number of mares reduces (245 mares less per year in average) and the number of newborn foals is reducing too (average of 139 per year) in the Czech Republic. 354 stallions were placed into tested breedings in the years from 2009 to 2013. From this period only 6 stallions finished the 70-day-long test successfully. The Czech warmblood breed still has the largest number of participants in the pre-selection and the performance test after the 70-day-long test. Every year in the Czech Republic the number of participants and numbers of starts in showjumping and dressage competitions are increasing.

The key words: stallion, test performance, testing, Czech warmblood

Obsah

1. ÚVOD	9
2. LITERÁRNÍ PŘEHLED	10
2.1 Výkonnost koně	10
2.2 Historie testování výkonnosti hřebců	11
2.3 Výkonnostní zkoušky hřebců – testování	12
2.3.1 Chovný cíl a šlechtitelský program českého teplokrevníka	13
2.3.2 Výběr hřebečků do testační odchovny	17
2.3.3 Předvýběr hřebců do plemenitby	18
2.3.4 70- ti denní test	19
2.3.5 Zkouška výkonnosti hřebců po 70- ti denním testu	20
2.3.6 Zkouška základního výcviku	23
2.3.7 Kritéria mladých koní	24
2.3.8 Sportovní testace	26
2.3.9 Testování potomstva	28
2.4 Porovnání se systémy testace hřebců se zahraničními plemeny	29
3. CÍL PRÁCE	34
4. MATERIÁL A METODIKA	35
5. VÝSLEDKY A DISKUZE	36
5.1 Hodnocení hříbat pod klisnou	36
5.2 Předvýběr hřebců do plemenitby	38
5.3 Hodnocení zkoušky výkonnosti po 70- ti denním testu	40
5.4 Hodnocení KMK	42
5.5 Hodnocení sportovní testace	44
5.6 Hodnocení testování potomstva	46
6. ZÁVĚR	47
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
8. PŘÍLOHY	52

1. ÚVOD

Vzhledem k zvyšujícímu se počtu koní také roste náročnost chovatelů a jezdců na jejich kvality. Důležitou roli v tomto případě hraje právě důsledný výběr rodičovských párů a značná selekce na výkonnost. Klisny se stejně jako hřebci zúčastňují zkoušek výkonnosti, ale chovatelé na jejich výsledek nekladou takový důraz, jako právě na výsledky budoucích chovných hřebců, z důvodu možného většího rozšíření jejich genetického materiálu.

Pro budoucí vývoj českého teplokrevníka je pozitivní, že se chovatelé stále více začínají zajímat o kvalitu hřebců a jejich potomků. Sledují situaci v chovu a začínají se orientovat i na využívání zahraničních hřebců, především díky nárůstu inseminace.

Výsledky z výkonnostní zkoušky hřebců by měly ukázat nejen kvalitu jednotlivců, ale také vývoj celé populace. Udávat směr ve šlechtění zaměřený především na sport a publikovat jej chovatelské veřejnosti.

Cílem práce bylo sestavit přehled a zhodnotit výsledky jednotlivých zkoušek teplokrevných hřebců. Data byla čerpána ze Svazu chovatelů českého teplokrevníka (dále jen SCHČT), Ústřední evidence koní (ÚEK) a České jezdecké federace (ČJF). V práci byly shrnuty metody testování výkonnosti hřebců českého teplokrevníka a ostatních významných evropských plemen, která se také podílí na plemenitbě u nás. Výsledky byly zpracovány v tabulkách, grafech a v programu Statistica.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 Výkonnost koně

Výkonnost koně se pro člověka stala nepostradatelnou po mnoha staletí. Byla určující pro přepravu lidí, vojsk a značně využívána v zemědělství. Lidé si začali všimnout různých vlastností koní, a podle toho i cíleně připravit tyto jedince. Postupně by se mohlo mluvit i o jakési formě testace. Podle **Duška a kol. (2007)** nastal kvalitativní zvrát v chovu koní a jejich testaci v důsledku rozvoje průmyslu v 18. a 19. století. V té době rostl zájem o sportovní využití koní a zároveň bylo potřeba většího výkonu v zemědělství.

Výkonnost je podle **Misař a Jiskrová (2005)** vlastnost koně plnit požadovanou práci (poskytnout požadovaný výkon) v zájmu potřeby uživatele (majitele) koně. Těžištěm jeho praktického využití je práce vykonávána použitím fyzické síly. Tím se liší od ostatních druhů hospodářských zvířat, jejichž prvořadým cílem chovu je poskytnout potraviny nebo suroviny.

Dle **Duška a kol. (2007)** existuje maximální výkonnost, což je schopnost jedince dosáhnout při mobilizaci tělesných energetických rezerv (přibližující se hranici vyčerpání organismu) největšího výkonu za časovou jednotku. V souvislosti s chovem koní hovoříme u dlouhodobější práce o výkonnosti relativní.

Jak popisují **Misař a Jiskrová (2005)**, výkonnost koně je výsledkem jeho genetického základu a vlivu prostředí v období vývoje mladého koně, výcviku a tréninku. Komplex faktorů ovlivňujících výkonnost koně zahrnuje exogenní faktory (vlivy prostředí) a endogenní faktory (genetika, tělesná stavba, konstituce, temperament, charakter).

Užitkovost je další používaný termín. Jedná se o komplex vlastností, z nichž hlavní vlastnost je charakterizována poskytováním svalové síly k přemístění břemene v tahu nebo nesením. Hodnocení užitkovosti je vytvářena přímými výkonnostními vlastnostmi a vlastnostmi ovlivňujícími výkonnost (konstituce, temperament, pracovní charakter, krmitelnost, plodnost, atd.). Souhrn těchto vlastností vytváří užitkovou hodnotu (**Dušek a kol. 2007**)

Dalším pojmem je jezditelnost. Kůň, který je svědomitě vzdělaný podle

platných zásad a důkladně procvičený, se pod sedlem pohybuje přirozeně, uvolněně a s knihem. Proto je jezdcí příjemný, v obrazech a v ohnutí je měkký a poddajný. Při přechodech a při zádržích je prostupný, a proto reaguje na působení jezdce okamžitě. Jezdí se na něm lehce a pohodlně, jedním slovem je prostě jezditelný. (**Knopfhart, 2003**)

2.2 Historie testování výkonnosti hřebců

Podle **Hošáka (2010, a)** můžeme sledovat počátky testování výkonnosti koní v teplokrevném chovu, např. v hřebčíně Trakény. V tomto hřebčíně, založeném v roce 1732, bylo výcvikové středisko ve Zwionu proslulé přípravou hřebečků před jejich zařazením do chovu. Výcvik se skládal z několika desítek honebních jízd přes přírodní překážky, přičemž jejich obtížnost a délka se v průběhu výcviku zvyšovala. Dá se říci, že na tomto modelu byly postaveny i tradiční lovecké jízdy v našich hřebčínech pořádané při tradičních jezdeckých dnech a plnily ve své době úlohu výkonnostních zkoušek hřebců. Při státních hřebčínech v Německu i v Rakousku-Uhersku byly zřizovány ústavy pro zkoušky výkonnosti a vytrvalosti plemenných hřebců.

V chovu jednotlivých plemen byla postupně stanovena výkonnostní kritéria.

V hannoverském chovu, jehož centrem je hřebčinec v Celle, byl již v roce 1927 vybudován Zkušební ústav pro mladé hřebce ve Westercelle, který byl modelem pro naše i zahraniční chovy. Výcvik hřebců pro vlastní hřebčinec trval 11,5 měsíce (**Dušek a kol., 2007**). Vývoj chovatelských organizací a způsobů testace byl dlouhodobý a jeho stoupající kvalita byla zřetelná (**Sixta, 2006**).

Později se objevily výkonnostní zkoušky i pro klisny, povinné ve státních hřebčínech. Výkonnostní zkoušky musela absolvovat před zařazením do chovu každá klisna šlechtitelského i rozmnožovacího chovu. V současné době plní výkonnostní zkoušky klisen i kritéria pro jejich zařazení do jednotlivých oddílů plemenné knihy (**Hošák, 2010, a**).

2.3 Výkonnostní zkoušky hřebců – testování

Podstatou výkonnostních zkoušek, jak říkají **Misař a Jiskrová (2005)**, je volba selekčního kritéria nebo kritérií a stanovení požadované úrovně každého z těchto prověřovaných kritérií výkonnosti.

Podle toho se rozlišují tyto druhy výkonnostních zkoušek:

- všestranné výkonnostní zkoušky - jsou založeny na větším počtu prověřovaných vlastností dokumentujících výkonnost koně, ale požadavky na jejich úroveň nesmí dosahovat hranice maximálního výkonu a ani se mu přibližovat. Zařazují se sem základní zkouška výkonnosti (ZZV) mladých koní, testace plemeníků před udělením výběru do plemenitby, testace klisen, Kritéria mladých koní (KMK) hřebců a klisen českého teplokrevníka (ČT).

- sportovní výkonnostní zkoušky - jsou klasické jezdecké soutěže různého stupně obtížnosti. Ani zde není požadavkem maximální výkon koně (to platí i pro nejobtížnější stupně), a proto jim nepřisuzují statut speciálních výkonnostních zkoušek.

- speciální výkonnostní zkoušky - specifikem je jediné kritérium na výkonnost s požadavkem vystupňovaným na úroveň maximálního výkonu. Patří sem tedy rovinové cvalové a klusácké dostihy. Pro chladnokrevníky je to zkouška v maximálním tahu.

Výkonnostní zkoušky jsou definované podle **Misař a Jiskrová (2005)** jako prostředek k prověřování výkonnosti a zachování, případně stupňování její úrovně. **Dušek a kol. (2007)** dodává, že se jimi prověřuje výkonnostní způsobilost koní k chovu a k tomuto záměru jsou přizpůsobeny sledované vlastnosti a výkonnost úměrná věku koní.

2.3.1 Chovný cíl a šlechtitelský program českého teplokrevníka

Chovný cíl

Cílem šlechtění českého teplokrevníka je ušlechtilý, korektní a lehce jezditelný kůň, který je na základě svého temperamentu, charakteru, prostorné a elastické mechaniky pohybu a pevného zdraví vhodný pro všechny druhy výkonnostního jezdeckého sportu v rámci disciplín FEI a pro volnočasové aktivity.

Dospělý kůň je středního tělesného rámce s dobrými liniemi, pevného fundamentu a bez zjevných a geneticky podmíněných vad a chorob.

<i>Tělesné míry</i>	<i>Klisny</i>	<i>Hřebci</i>
KVH (cm)	161 - 167	162 - 170
obvod holeně (cm)	19,5 - 22	21 - 22,5

Šlechtitelský program

Šlechtění českého teplokrevníka vychází ze zákona 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat.

Šlechtitelský program SCHČT prosazuje a uvádí chovatelské postupy k dosažení chovného cíle. K tomu patří chovatelské metody, jako je hodnocení plemenného typu, stavby těla, výkonnostní zkoušky, stanovení plemenné hodnoty a selekční postupy. Šlechtitelský program v souladu s mezinárodními standarty a závazky je zárukou objektivního zjišťování a hodnocení pro potřeby chovatelů. Zabezpečuje, aby tato činnost byla, za podpory ze státních prostředků, nástrojem ke zvyšování genetické hodnoty a výkonnosti ČT, jejich cílevědomého rozmnožování a zachování genetické rozmanitosti, aby napomáhala konkurenční schopnosti na zahraničních trzích.

Do šlechtitelského programu českého teplokrevníka jsou zahrnuti všichni plemenní koně, kteří jsou zapsáni do některé z těchto plemenných knih:

- plemenná kniha hřebců
- hlavní plemenná kniha klisen

- plemenná kniha klisen
- pomocná plemenná kniha klisen

Chovný cíl je zabezpečován metodou čistokrevné plemenitby. To znamená, že jsou mezi sebou připouštěni hřebci z PK hřebců a klisny z hlavní PK (HPK, HPK PRO), PK a pomocné PK (PPK).

K podpoře čistokrevné plemenitby je použití hřebců jiných plemen vymezeno a ohraničeno. Mezi tyto plemena patří např.: Anglický plnokrevník, KWPN, všechny varianty německého teplokrevníka, Moravský teplokrevník nebo Kůň Kinský.

V případě hodnocení a testování užitkových vlastností plemenných koní je hodnocen plemenný typ a pohlavní výraz, stavba těla, výkonnost a zdravotní stav. Zásady hodnocení jsou uvedeny ve zkušebním řádu.

Metody selekce hřebců

Selekce se provádí na základě informací a výsledků hodnocení.

Hřebečci a hřebci jsou selektováni:

- při registraci hříbat
- při přehlídkách hříbat pod matkou
- při výběru do testační odchovny
- při bonitacích v testačních odchovnách
- při předvýběrech a výběrech hřebců do plemenitby
- při základních zkouškách výkonnosti
- při 70- ti denním testu
- při hodnocení KMK a vlastní sportovní výkonnosti
- na základě informací o potomstvu
- na základě zdravotního stavu hřebce a jeho potomstva

Posuzování sledovaných znaků

U hřebců a klisen se hodnotí dále uvedené znaky tak, aby se vyloučením nedostatků ve stavbě těla, mechanice pohybu, v projevech výkonnosti a vyloučením dědičně podmíněných genetických vad a chorob, zlepšovala kvalita a zdraví chovaných koní.

Popis stavby těla a lineární popis se provádí při zápisu do PK. Hodnocení se provádí na svodech, chovatelských výstavách, při zkouškách výkonnosti, případně na základě individuální žádosti u chovatele.

Schéma hodnocení

a) Plemenný typ, pohlavní výraz	b1) Hlava
b) Stavba těla	b2) Krk
c) Pravidelnost pohybu	b3) Hřbet a plec
d) Kmih a elasticita (klus)	b4) Rámec
e) Cval	b5) Přední končetiny
f) Krok	b6) Zadní končetiny
g) Skok ve volnosti	
h) Výcvik	
i) Jezditelnost	
j) Skoková zkouška pod sedlem	

Zdravotní stav

U plemenných koní požadujeme výborný zdravotní stav prostý geneticky podmíněných vad a chorob, dobrou plodnost podmíněnou zdravými reprodukčními orgány. Plemenní koně musí mít veterinární doklady dle platných předpisů pro přesun koní. (**Šlechtitelský program ČT, 2013**)

Akcelerační program

Akcelerace znamená zrychlení. Cílem tohoto programu by mělo být významné zrychlení šlechtitelského procesu, to je zlepšení genetického potenciálu chovaných zvířat. V souladu s jednotlivými, výše uvedenými, kroky šlechtění by po testu (prověření vlastností zvířat) měla proběhnout selekce (výběr vhodných jedinců) a další využití v plemenitbě. (**Maršálek, 2013**)

Výběrový program je pro držitele špičkových plemenných koní. Je snahou vytvořit tzv. plemenné jádro - s vlastní prokázanou sportovní výkonností a kvalitním rodokmenem. Svaz ČT bude usilovat i za pomoci státní stimulace o vytvoření

takových podmínek pro své členy, aby mohly být prověřené klisny kryty hřebci na evropské úrovni. Bude tak usilovat, aby pro své členy, které spojuje zájem chovat koně srovnatelné s produkty nejlepších chovů, spoluvytvářel podmínky k dosažení takového cíle v nejkratší možné době.

Podmínky pro výběr plemenných hřebců do Akceleračního programu:

Vlastní výkonnost

- absolvování 3 parkurů st. "T" " v jednom roce se součtem max. 12 tr. bodů
- vítěz KMK 6- ti letých v ČR
- v drezurních soutěžích dosáhli GP special
- v soutěžích všestrannosti dosáhli výkonnosti stupně CIC**

Potomstvo

- dle ASH první 4 hřebci (viz. Přehled o sportovních koních ČR, žebříček plemeníků (včetně otců matek) dle ASH ve skokových soutěžích za období od r. 1990 - min. 7 potomků).

- s vlastní výkonností st. "T" (**Šlechtitelský program ČT, 2013**)

Podle **Maršálka (2013)** z celkového současného počtu hřebců v plemenitbě, který činí 159, je v současné době do akceleračního programu zařazeno 35 %. To se nutně musí promítnout v rozdílu mezi zařazenými a nezařazenými hřebci i rozdílu mezi jejich potomky.

Posouzení exteriéru

Podle **Duška a kol. (2007)** je posuzování vstupem do chovatelství, protože jedině znalost funkčnosti tělesné stavby ve vztahu k výkonnosti umožňuje vyvodit odpovídající závěry pro všechny fáze šlechtění v chovech, včetně náročné selekce.

Maršálek a Zedníková (2000) považují zevnějšek koní za stále významné kritérium jejich kvality. I když u sportovních koní je výkonnost považována za prvořadou, je odpovídající kvalita exteriérových znaků nutná jako jeden z predispozičních faktorů k dosažení potřebné výkonnosti nebo jako předpoklad zachování si dobrého zdravotního stavu a výkonnosti do vyššího věku.

I když doufáme, že nalezneme harmonického koně, musíme dát přednost výkonu a

charakteru před krásným vzhledem (**Paalman, 2006**).

Podle **Řádu plemenné knihy českého teplokrevníka (2013)** se především hodnotí plemenný typ, pohlavní výraz, tělesná stavba, korektnost a pravidelnost chodů, jejich plnost kmihu, prostornost a dále celkový dojem koně. Podle **Zudy (1969)** při rozboru exteriéru posoudíme nejdříve tělesnou stavbu z celkového pohledu, při němž hodnotíme především typ, ušlechtilost, harmoničnost a mohutnost, pak teprve přecházíme k jednotlivým partiím těla. Neoddělitelnou součástí postupu při posuzování exteriéru je podle **Hajiče a kol (1995)** nutnost přihlížet i k psychickým a fyziologickým vlastnostem, neboť spolu úzce souvisí, a teprve jejich souhrnem je tvořena individualita zvířete.

Pro posuzování je nezbytné podle **Frelichy a kol. (2011)** připravit koně i předváděcího. Kůň upravený, vyčištěný a předváděcí je oděn do svazového oblečení a je fyzicky schopen koně předvádět.

2.3.2 Výběr hřebečků do testační odchovny

Testaci a hodnocení organizuje oprávněná organizace provozující testační odchovnu. Vlastní hodnocení provádí hodnotitelé určené chovatelskou komisí. Komisi určuje na návrh chovatelské sekce předsednictvo SCHČT.

Vybrání mohou být jen hřebečci ČT s oboustranně prokazatelným původem do 4. generace předků splňující růstový standard, bez zásadních exteriérových vad. Hřebečci se naskladňují do 31. října ve stáří 5-9 měsíců. Do testační odchovny musí být vybráno minimálně 10 hřebečků plemene ČT jednoho ročníku, aby mohl být test zahájen.

Posuzuje se u odstávčat:

- vzrůst, tělesný rámec, korektnost a zdravotní stav na tvrdém podkladu
- mechanika pohybu v kroku a v klusu na tvrdém podkladu

Hodnotí se dvěma známkami 1 - 10. (**ŠP SCHČT, 2013**)

2.3.3 Předvýběr hřebců do plemenitby

První předvýběr - je pro dvouleté hřebce. V zemském chovu vybírají hřebce hodnotitelé chovu koní, či pracovníci pověřeni předsednictvem SCHČT. V testačních odchovných navrhuje hřebce pověřená komise vždy na žádost majitele hřebce. Předvybraní hřebci musí být odpovídajícího typu, bez hrubých vad zevnějšku, zdraví, mít sestouplá obě varlata a pravidelný skus.

Druhý předvýběr - proběhne na předsednictvem SCHČT určeném místě zpravidla v zimním termínu. Součástí přihlášky musí být chovatelem předložen protokol o zdravotním stavu hřebce.

Hodnotí nejméně tříčlenná komise jmenovaná předsedou SCHČT. Při předvýběru se hodnotí plemenný typ, stavba těla a mechanika pohybu na tvrdém podkladu, skok ve volnosti na překážkách, základní výšky 110 cm postupně zvyšovaných dvakrát o 10 cm. Po oboustranné dohodě komise a majitele lze absolvovat výšku do 150 cm.

Prémiování hřebci budou zapsáni do PKH ČT a budou mít předvýběr akceptovaný PK ČT s doporučením RPK ČT. Předvýběr i prémie se může týkat i importovaných hřebců plemenných knih. Prémii se rozumí udělení výběru na následující přípuštěcí sezonu. Pro udělení výběru v dalších letech musí hřebec absolvovat v roce zápisu do PKH úspěšně 70- ti denní test a zkoušky výkonnosti (ZV) na jeho závěr, nebo v dalších letech splnit podmínky pro udělení výběru (KMK nebo sportovní testace). Do té doby je výběr až do splnění podmínek pozastaven.

Výsledné vyjádření bude:

- slovní: předvybrán – nepředvybrán
- písemné: protokol

Třetí předvýběr - se provádí před zahájením 70- ti denního testu v místě jeho konání. Je určen pouze pro hřebce, kteří byli předvybráni. Tito hřebci pak mohou nastoupit do 70- ti denního testu. **(Zkušební řád ČT, 2013)**

Pro potřeby Ústřední evidence koní, která vydává připouštěcí rejstřík plemeníka, musí být doloženo:

- doklad o výběru plemeníka do plemenitby s kladným výsledkem výběru
- osvědčení o stanovení genetického typu
- potvrzení o původu (4 generace)

Pro zahraniční hřebce to je:

- doklad o výběru plemeníka do plemenitby s kladným výsledkem výběru
- osvědčení o stanovení genetického typu
- potvrzení o původu vydaném zahraniční chovatelskou organizací. (**Ústřední registr plemeníků, 2013**)

2.3.4 70- ti denní test

Před nástupem hřebce do 70- ti denního testu je majitel vedoucímu výcviku povinen prokázat ochotu koně nechat se nauzdit a osedlat, zvednout všechny čtyři končetiny, nechat na sebe nasednout, přijmout pobídky a předvést ve všech chodech pohyb na levou a pravou ruku, včetně korektního zastavení pod jezdcem majitele. Sporné případy rozhoduje předsednictvo SCHČT. Hodnocení při kontrolním dnu a při ZV na závěr testu provádí komise, která hřebce předvybrala.

70- ti denní test se koná ve vybraném testačním zařízení, které určí SCHČT. Do testu mohou být přijati vybraní hřebci, kteří splňují zásady šlechtitelského programu (ŠP) a podmínky pro zapsání do PK hřebců. Test vykonávají hřebci, kteří v roce jeho konání dosáhnou tří let. Hřebci musí být zdraví, prostí zjevných konstitučních a dědičně podmíněných vad a chorob.

Po 30- ti dnech výcviku je v testačním zařízení kontrolní den. V rámci tohoto dne se posuzuje stupeň výcviku u hřebců navržených vedoucím výcviku a hřebců vybraných hodnotitelskou komisí. Majitelé mohou na základě svého rozhodnutí, doporučení vedoucího výcviku nebo hodnotitelské komise pobyt hřebce v testačním zařízení ukončit. Jsou vždy seznámeni s termínem kontrolního dne a závěrečné zkoušky výkonnosti.

Znaky a vlastnosti posuzované v testu jsou:

- plemenný typ a pohlavní výraz
- stavba těla
- výkonnost
- celkový dojem a vývin

Známky za ohodnocení jednotlivých znaků a projevů jsou udělovány při závěrečné zkoušce. Znamky uděluje hodnotitelská komise s výjimkou známek za výcvik a jezditelnost a používá desetibodovou stupnici.

(Zkušební řád ČT, 2013)

2.3.5 Zkouška výkonnosti hřebců po 70- ti denním testu

Zkouškou výkonnosti je zakončen 70- ti denní test hřebců. Hodnotitelská komise je nejméně 3 členná, její složení na návrh chovatelské komise schvaluje předseda SCHČT či jím pověřený člen předsednictva. Členy mohou být členové: RPK, ČJF, členové SCHČT a hodnotitelé.

Známky za ohodnocení jednotlivých znaků a projevů jsou udělovány při závěrečné zkoušce. Znamky uděluje hodnotitelská komise s výjimkou známek za výcvik a jezditelnost a používá desetibodovou stupnici.

Hodnotí se:

Plemenný typ a pohlavní výraz

Stavba těla

Výkonnost

Pravidelnost pohybu

Kmih a elasticita pohybu (v klusu)

Cval

Krok

Skok ve volnosti - Zkouška se provádí v kryté hale při volném pohybu na

překážkách vypouštěním z ruky před překážkami. Výška stanovená pro tuto zkoušku je 120 cm, postupně se zvyšuje po 10 cm do 140 cm, a má povinná 3 kola. Hřebec nemůže absolvovat další výšku, aniž by bezchybně absolvoval výšku nižší. Třetí chyba (zastavení nebo shoení překážky) na stejné výšce zkoušku končí s hodnocením 0 bodů.

Výcvik - Známa za výcvik je ohodnocením jednotlivých níže uvedených projevů: charakter koně ve stáji, charakter koně pod sedlem, chování při korekturách, kování, temperament, konstituci, krmitelnost, učenlivost.

Známky udílí vedoucí výcviku a všechny jsou součástí zkušebního protokolu.

Jezditelnost - Známa za jezditelnost je aritmetickým průměrem známek vedoucího výcviku a dvou zkušebních jezdců.

Známa hodnotí: uvolněnost, prostupnost, ohebnost a rovnováhu koně, soustředěnost, reakce na pomůcky a ochotu koně je přijímat, pohybové nadání (pružnost, takt a skokový projev).

Vedoucí výcviku udílí známku na základě sledování výše uvedených projevů v průběhu celého výcviku, zkušební jezdcí po vykonání zkoušky podle následující metodiky. Koně mohou být bez jezdce rozpohybováni v délce do 15 minut.

Skoková zkouška pod sedlem - Zkouška se provádí v kryté hale nebo na ohraničeném kolbišti na postupové řadě a parkuru.

Postupová řada je na začátku zkoušky absolvována třikrát. Hřebec nemůže absolvovat další výšku, aniž by bezchybně absolvoval výšku nižší. Třetí chyba (zastavení nebo shoení překážky) na stejné výšce zkoušku končí s hodnocením 0 bodů. Po absolvování této části hřebec pokračuje v parkuru o výšce 100 cm na trase a překážkách uvedených. Třetí zastavení znamená ukončení zkoušky s hodnocením 0 bodů. Zkouška je hodnocena jednou známkou, která zhodnotí ochotu koně ke skákání, jeho skokový projev, respektování překážek, pravidelnost a uvolněnost cvalových skoků a jeho ovladatelnost.

Celkový dojem a vývin

Zkouška je úspěšně dokončena, pokud hřebec ukončí zkoušky s celkovým hodnocením min.7,1b. za plemenný typ a pohlavní výraz a stavbu těla a známka ze zkoušek je min.6,1b. za výkonnost.

Pokud hřebec zkoušku úspěšně absolvuje, může být zařazen do plemenitby.

Tab. 1: Zkouškový protokol s výsledky zkoušky

<i>Posuzovaný znak, vlastnost, zkušební disciplína</i>	<i>Dílčí významový součinitel</i>	<i>Celkový významový součinitel</i>
I. TYP A POHLAVNÍ VÝRAZ (a)		1
II. STAVBA TĚLA (b) b1) Hlava b 2) Krk b 3) Plec a hřbet b 4) Rámec b 5) Přední končetiny b 6) Zadní končetiny		1
III. VÝKONNOST		3
c) pravidelnost pohybu		1
d) kmih a elasticita – klus		1
e) cval		1
f) krok		1
g) skok ve volnosti		1
h) výcvik: temperament charakter ve stáji charakter pod sedlem charakter při kování ----- charakter celkem konstituce krmitelnost učenívost ----- celkem	4 4 3 1 4 16	0,5
i) jezditelnost		1
j) skoková zkouška pod sedlem		1,5
IV. CELKOVÝ DOJEM A VÝVIN		1

Zdroj: ZŘ SCHČT, 2013

2.3.6 Zkouška základního výcviku

Zkouška pro tříleté hřebce odchované v testačních odchovnách.

ZKOUŠKA POD SEDLEM:

Požadavky:

- 1) Skok ve volnosti výška 100-110-120cm, šířka 110cm
- 2) Zkouška mechaniky pohybu a ovladatelnosti – drezurní úloha
- 3) Kavaletová řada
- 4) Postupová řada

Zkouška skoku ve volnosti se provádí v bezpečně ohraničeném koridoru vypouštěním z ruky. Nemůže absolvovat další výšku, aniž by bezchybně absolvoval výšku nižší. Třetí chyba (zastavení nebo shození překážky) na stejné výšce zkoušku končí s hodnocením 0 bodů.

Zkouška mechaniky pohybu a ovladatelnosti se provádí na ohraničeném obdélníku 20 x 60 m. Při zkoušce je nařízeno uzdění uzdečkou s jednoduchým stihlem, nejsou povoleny žádné pomocné otěže, martingal, ostruhy a bičik delší 75 cm. Chrániče jsou povoleny jen pro skokovou zkoušku. Jezdce ustrojeného dle pravidel ČJF a čtenáře úlohy zajistí majitel klisny.

Hodnotí se:

- mechanika pohybu při drezurní úloze
- vrozené schopnosti
- pracovní ochota a charakter v průběhu celé zkoušky
- skokové vlohy
- připravenost

Průměr všech známek hodnotitelů je výsledkem zkoušky. Jednotlivé známky a výsledek zkoušky jsou součástí zkušebního protokolu.

Hodnocení hřebců je doplněno o známky:

- za plemenný typ a pohlavní výraz 1 známkou
- za stavbu těla - hodnocení se provádí na tvrdém podkladu 1 známkou
- za výcvik dle metodiky uvedené v ŠP (ZŘ SCHČT, 2013)

2.3.7 Kritéria mladých koní

Jedná se o chovatelské soutěže čtyř až šesti letých koní v klasických disciplínách jezdeckého sportu (skokové soutěže, drezura, všestrannost). Účelem je testování užitkových vlastností mladých plemenných koní ve vyšší úrovni kontroly užitkovosti, s využitím výsledků pro kontrolu dědičnosti, v průběhu sportovní sezony na vybrané části populace. Vyhlášovatelem je SCHČT. Soutěže jsou rozděleny podle stáří a pohlaví koně.

Skoky

Máme tři věkové kategorie, rozdělené do dvou skupin: 1. Hřebci a valaši
2. Klisny

Tab. 2: Stupně obtížnosti ve skokové soutěži KMK

	1. část sezóny – 6 kvalifikačních kol	2. část sezóny – 6 kvalifikačních kol
Čtyřletí všechny kategorie	Z	ZL
Pětileté klisny	ZL	L*
Pětiletí hřebci a valaši	L*	L**
Šestiletí všechny kategorie	L**	S**

Zdroj: **Kompletní zásady pro soutěže KMK 2014**

Při hodnocení je kladen důraz na 3 hlavní kritéria: provedení skoku, obratnost a připravenost koně.

Celkové výsledné hodnocení pořadí koní se provádí tak, že od součtu známek za tři sledované ukazatele se odečte počet trestných bodů udělených podle Pravidel jezdeckého sportu (tabulka A) dělený dvěma. Vítězí kůň, který má nejvyšší výsledné bodové hodnocení. (SCHČT, 2013)

Podle **Maršálka (2013)** jsou rozdíly mezi skupinou hřebců a skupinou klisen statisticky průkazné, i když bodový rozdíl v hodnocení není vysoký. Průkazný rozdíl ale ukazuje na správnost samostatného hodnocení pro hřebce a samostatného hodnocení pro klisny.

Drezura

V drezuře jsou vypisovány 3 kategorie:

- A) 4 - letí
- B) 5 - letí
- C) 6 - letí

Kvalifikovat do finále se však může pouze kůň, který absolvoval nejméně 4 kvalifikační soutěže (úlohy) na dvou kvalifikačních závodech. Zároveň musí alespoň na dvou z absolvovaných kvalifikačních soutěží (úloh) dosáhnout min. výsledku 62 %. Soutěže budou vypsané jako kvalifikace na KMK.

V rozpisu musí být uvedeno, že kvalifikační soutěže KMK jsou otevřené i pro ostatní koně odpovídajících ročníků. Koně startující v KMK (hřebci, klisny a valaši) musí být vedeni na samostatných výsledkových listinách.

Vítězem se stává kůň, který ve své kategorii dosáhl ve finálové soutěži nejvyššího součtu procent z obou kol, poté je vyhlášen za šampióna KMK příslušné kategorie v drezuře. V případě rovnosti součtu procent rozhoduje lepší výsledek ve druhém kole.

Všestrannost

Vypsané kategorie pro koně, kteří dosáhnou v roce konání kritéria mladých koní věku:

- A) 4 let
- B) 5 let
- C) 6 let

Základní kola může kůň absolvovat pouze na závodech uvedených jako kvalifikační závody. Jejich počet je uveden v příslušných rozpisech a jejich výběr je libovolný. Podmínkou je dokončení minimálně dvou kvalifikačních kol (**Zásady pro soutěže KMK, 2013**).

Tab. 3: Stupně obtížnosti všestrannosti

	Kvalifikace	Finále
Čtyřletí	ZK, drez. úloha CN2/14	Z, drez. úloha CN 2/14
Pětiletí	ZL, drez. úloha CN 4/14	L, drez. úloha CN 6/14
Šestiletí	L, drez. úloha CN6/14	CNC*, drez. úloha CIC 2009 1*A

Zdroj: **Kompletní zásady pro soutěže KMK, 2014**

2.3.8 Sportovní testace

V některých zemích je absolvování výkonnostních zkoušek povinné, v jiných probíhají výkonnostní zkoušky i sportovní testace paralelně, v některých chovech sportovních plemen jsou koně zařazováni do plemenitby jen na základě výsledků výkonnosti ve sportu (**Ricard a kol., 2000**).

Česká jezdecká federace (ČJF), Svaz chovatelů českého teplokrevníka (SCHČT) a Ústřední evidence koní Slatiňany (ÚEK) každý rok vydávají přehled o sportovních koních a tyto výsledky jsou předmětem pro výpočet kontroly dědičnosti. Výsledky zpracovávané v ročence jsou výsledky pouze z klasických soutěží a do seznamu startujících koní jsou zahrnuti pouze ti koně, kteří absolvovali minimálně 3 starty.

V metodice je uvedeno hodnocení koní, ve kterém se skutečný výsledek koně

v soutěži, tj. ve skocích a všestrannosti v trestných bodech a v drezuře v dosažených procentech, přepočítá pomocí matic na pomocné body a podle průměru pomocných bodů na jeden start jsou řazeny žebříčky. Dále je v této metodice uvedeno hodnocení plemenných hřebců absolutní sportovní hodnotou a indexem relativní sportovní hodnoty.

Absolutní sportovní hodnota, vypočítaná na základě výsledků do obtížnostního stupně „ST“ včetně, je základní a používá se pro vzájemné porovnání plemenů. Je zpracována pro jednotlivé disciplíny samostatně. Absolutní sportovní hodnota dosahuje hodnot od 0,00 do 1,00:

Tab. 4: Absolutní sportovní hodnoty

ASH	Hodnocení pleménika
0,70 a vyšší	vynikající
0,60 – 0,69	velmi dobrý
0,50 – 0,59	dobry
0,40 – 0,49	podprůměrný
Do 0,39	špatný

Zdroj: **Přehled o sportovních koních, 2012**

Indexem relativní sportovní hodnoty (IRSH) se vyjadřuje, jaké úspěšnosti dosahují potomci pleménika ve srovnání s celou populací sportovních koní.

$$\text{Index RSH} = \frac{\text{průměr pomocných bodů potomků pleménika na 1 start}}{\text{průměr pomocných bodů celé populace na 1 start}} \times 100$$

RSH > 100 pleménik produkuje nadprůměrné potomstvo

RSH = 100 pleménik produkuje průměrné potomstvo

RSH < 100 pleménik produkuje podprůměrné potomstvo

(Přehled o sportovních koních ČR, 2012)

Na základě výsledků sportovní testace koní ve skokových soutěžích probíhá odhad plemenné hodnoty. Sportovní testace je zkouškou výkonnosti sportovních koní. Odhad plemenné hodnoty je vypočítáván metodou BLUP Animal model každoročně ve spolupráci s VÚŽV Praha Uhřetěves a s Mendlovou univerzitou v Brně. **(Zkušební řád ČT, 2013)**

2.3.9 Testování potomstva

Testace potomstva slouží k získání včasných informací o kvalitě plemenných hřebců, kteří jsou využíváni v chovu, zejména pak u hřebců, kteří jsou zařazeni do Akceleračního programu. Je proto snaha provádět testace již u nejmladších kategorií koní, aby chovatelé co nejdříve získali informace o správnosti jejich chovatelské práce **(Anonym 1, 2011)**.

Podklady pro odhad plemenné hodnoty testováním potomstva pro SCHČT:

- hodnocení hříbat pod klisnou, hřebců v testačních odchovnách a klisen na svodech, a při zápisu do plemenné knihy (PK)
- organizování základních zkoušek výkonnosti a 70- ti denního testu
- vyhodnocování výsledků sportovních soutěží **(Zkušební řád ČT, 2013)**

Při hodnocení plemeníků podle potomstva je k určení jejich minimálního počtu nutná znalost výše koeficientů dědivosti výběrových znaků, protože při jejich různých hodnotách je proměnlivá i minimální četnost potomstva **(Dušek a kol., 2007)**.

2.4 Porovnání se systémy testace hřebců se zahraničními plemeny

Hanoverský kůň

Hanoverský kůň se u nás hojně využívá ke sportu i v plemenitbě. V obou případech dosahuje nejlepších výsledků. (Špaček a kol. 1987)

Testace zde spočívá ve třech typech zapsání hřebce.

1. typ

Hřebec je licencován, následně mu předběžně schválí připouštění 100 klisen a poté skládá 70- ti denní test jako 3 letý. Skládá se ve specializovaném centru Adelheidsdorf, který leží jen kousek od Celle. Test je zakončen formou dvoudenní zkoušky, kde jsou hřebci posuzováni v drezuře, parkuru a výkonu v cross country. Nicméně opravdu zásadní doba je předtím, kdy hřebce jezdí po 70 dní zkušeni a proškolení jezdci.

Postupně také narůstá náročnost zkoušek stejně tak jako nároky na moderního sportovního koně. Maximální počet je 100 bodů, přičemž 50% získá z konečné zkoušky a 50% z průběhu celého testu.

Hřebec vstupující do plemenitby musí dosáhnout alespoň 90 bodů.

Hodnotí se např. temperament, ochota k práci, skoková schopnost, jednotlivé chody a cross country.

Ke kompletnímu schválení dochází ve 4 letech po splnění všech uvedených požadavků.

2. typ

Zde může hřebec dosáhnout kompletního schválení až ve věku 6 let.

Ve 3 letech dostane licenci, předběžně schválí 100 klisen a splnění 30- ti denního testu, jehož požadavky jsou stejné jako u 70- ti denního. Pokud se ten samý rok kvalifikuje na Bundesšampionát pro německé koně nemá počet klisen omezen.

Ve 4 letech, pokud se nekvalifikuje na Bundesšampionát, má nárok na nakrytí 100 klisen, pokud ano, nemá počet omezen.

V 5 letech má připouštění schváleno bez omezení, ale s odpovídajícími požadavky na sportovní výkonnost s konečným skóre 8,0 v odpovídajících drezurních a

skokových soutěžích nebo ve všestrannosti.

V 6 letech se hřebci účastní Bundesšampionát bez výhrad.

3. typ - Sportovní úspěšnost

Hřelec splňuje podmínky, pokud se umístil na 1. až 3. místě v drezuře s obtížností GP, nebo parkuru 140cm. (**Hannoveraner verband e. V., 2013**)

Holštýnský kůň

Je to úspěšný skokan, ale i drezurní kůň. Krok je dlouhý, volný a pružný, akce přímá. Klus je prostorný a aktivní. Kohoutek je výrazný, hrud' hluboká, hřbet a bedra jsou silná a svalnatá. (**Edwards, 1992**)

Předvýběr

Předvýběr začíná měřením hřebečků. Aby hřebci mohli postoupit do hlavního výběru, musí být jejich základní výška nejméně 162 cm.

Posuzovány jsou tři vlastnosti – exteriér, mechanika pohybu a skok ve volnosti. Každá vlastnost je hodnocena jednou známkou. Výsledná známka je pak průměrem známek jednotlivých prvků. Každý hřelec se posuzuje samostatně a následně je srovnáván s ostatními.

Výběr holštýnských hřebců trvá tři dny, čtvrtý den se koná aukce. Výběr začíná posouzením kroku a klusu na pevném podkladu z důvodu odhalení možných vad, dále se hodnotí v hale. Poslední částí je skok ve volnosti.

Zkouška výkonnosti

Může být prováděna formou 70- ti denního testu nebo formou 30- ti denního testu. Zkouška je určena pro tříleté až čtyřleté hřebce a skládá se z předběžného přezkoumání a závěrečného testu.

Hodnotí se charakter, temperament, pracovní ochota, skokové schopnosti (při skoku ve volnosti a při skákání na parkúru), jezditelnost a základní chody (krok, klus, cval). Jednotlivé vlastnosti jsou známkovány podle stupnice od 1 do 10. Je potřeba splnit nejméně 80 bodů ze 100 možných. (**Verband der züchter des**

holsteiner pferdes e. V., 2013)

Holandský teplokrevník (KWPN)

Velmi ušlechtilý, poměrně harmonický jezdecký kůň středního až velkého obdélníkového rámce (160 – 172cm). Konstitučně tvrdý s výbornou mechanikou pohybu ve všech chodech, ale náročnější na podmínky chovu. **(Misař a Jiskrová, 2005)**

Výběr hřebců

Při této každoroční události jsou hřebci hodnoceni ve 3 kolech. Zaměřují se na exteriér, vlastnosti, zdraví a nakonec na samotný výkon hřebce. Hřelec musí mít před začátkem testu rentgeny, dále vyšetření plic, srdce, očí, zubů a reprodukčních orgánů. Hodnotí se také kvalita spermatu a posuzuje se DNA test.

Při prvním pozorování jsou hřebci po několik týdnů denně předváděni a zjišťují se genetické anomálie nebo nedostatky exteriéru. Hřebci jsou hodnoceni komisí při předvedení na tvrdém podkladu, následně se rozdělují na drezurní a skokové hřebce. Skokový hřelec skáče řadu 3 skoků (2 kolmé skoky a poslední v řadě je oxer) a jsou hodnoceni podle stylu. Je zde kladen velký důraz na skokové schopnosti. U drezurních je kladen důraz na pohyb - délku, rytmus, pravidelnost, pružnost a rovnováhu v obrazech. Nakonec jsou ještě předvedeni na ruce.

Akce se mohou zúčastnit i starší hřebci, ale pro ně je obtížnost vyšší než pro 3-leté.

V druhém kole jsou posuzováni společně ve skupinách podle věku a podle otců. Následně komise vyřadí hřebce, kteří nepostoupili do posledního kola.

Ve třetím kole se vybírají hřebci, kteří budou skládat zkoušky výkonnosti.

Zkouška výkonnosti

70- ti denní test na jaře navazuje přímo na výběr nebo je možné absolvovat dva 50- ti denní, kdy je jeden jarní a druhý podzimní termín. Majitel si může zvolit kterýkoli způsob. Posuzuje se denní práce hřebců jak na jízdárně, tak v terénu. Komise se zajímá o přirozený talent hřebce a hodnotí je v pravidelných intervalech.

Jezdec dává výboru písemné a ústní zprávy o potenciálu koně. Komise může kdykoli hřebce z testu vyloučit.

U drezurních hřebců jsou ve výkonnostní zkoušce hodnoceny následující vlastnosti: krok, klus, cval, pružnost, držení těla a rovnováha, jezditelnost a drezurní schopnosti.

U skokových hřebců se při výkonnostní zkoušce hodnotí: krok, klus, držení těla a rovnováha (tyto ukazatele nejsou součástí celkové známky), cval, reflex, technika, rozsah, přístup, jezditelnost a skokové schopnosti.

Hodnotí se známkami v rozmezí stupnice 1 – 10 po 0,5 bodech. Hřebci, kteří úspěšně absolvují výkonnostní zkoušku, jsou vybráni jako plemenní hřebci KWPN.

V pozdějším roce se schválení hřebci ještě musí zúčastnit KNHS/KWPN, což je soutěž, která má poskytnout chovatelům informace o rozvoji mladých hřebců pro výkonnostní sport.

Sportovní výkonnost

Starší hřebci, kteří mají výborné sportovní výsledky a jejichž majitelé chtějí jejich působení v plemenitbě, se musí zúčastnit 5- ti denních zkoušek výkonnosti. Výbor kdykoli může změnit dobu testování. (**Koninklijk warmbloed paardenstamboek nederland (KWPN), 2013**)

Oldenburský kůň

Využívá se pro spřežení, parkur i drezuru. Má dlouhý silný krk, široký a hluboký hrudník a silné nohy. Je dlouhověký a plodný. Jeho pohyb je korektní, pružný s vyšší akcí končetin. (**Watson, Lyon, Montgomery, 2003**)

Předvýběr

Mladí 2,5 letí hřebci, jsou kontrolováni každý rok v říjnu ve Vechtě. Jsou předváděni na tvrdém povrchu, ve volném pohybu a skoku ve volnosti. Vybírá se asi z 350 přihlášených hřebečků. Ti nejlepší se dostanou do hlavního výběru.

Hlavní výběr

Hřebci jsou znovu hodnoceni komisí. Nejprve se předvedou na ruce, potom ve

skoku ve volnosti a v klusu na ruce.

Výkonnostní zkoušky

Dříve než mohou být hřebci zapsáni do plemenné knihy, musí absolvovat výkonnostní zkoušku. Ta má dvě formy: 70- ti denní test nebo 30- ti denní test.

Kritériem hodnocení hřebců jsou chody pod sedlem, skokové schopnosti při skoku ve volnosti a pod sedlem, jezditelnost a terénní zkouška. V testu se dále hodnotí charakter, temperament, pracovní ochota a konstituce.

Pětiletí a šestiletí hřebci musí splnit 30- ti denní test a dokončit ho s indexem 7,5 a splnit kvalifikaci pro Bundesšampionát německých koní.

Jednotlivá kritéria se hodnotí v půlbodech na stupnici známek od 1 do 10. Výsledky se vypočítávají jako indexy, pro přijetí do chovu musí hřebci dosáhnout nejméně 80 bodů.

Sportovní výkonnost

Za zkoušku výkonnosti hřebce se rovněž považuje za vyhovující, jestliže se hřebec umístil první až třetí pětkrát ve stupni parkuru T nebo úrovni drezury GP.

(Verdand der züchter des oldenburger pferdes, 2013)

3. CÍL PRÁCE

Prokázání výkonnosti je nezbytnou podmínkou pro zařazení teplokrevného hřebce do plemenitby. K tomuto účelu organizuje chovatelská organizace zkoušky výkonnosti hřebců.

Z chovatelského hlediska je způsob testování hřebců důležitou částí, protože chceme dosáhnout co nejdříve konkurenceschopného chovu minimálně v evropském měřítku. To se nám bez důkladné selekce a testace, jen těžko podaří.

Cíl práce:

- popsat postup testace hřebců českého teplokrevníka
- analyzovat průběh a výsledek zkoušek výkonnosti teplokrevných hřebců
- vyjádřit podíl hřebců zařazených do plemenitby českého a zahraničního původu
- porovnat výsledky s okolními státy

4. MATERIÁL A METODIKA

Podklad pro vypracování tabulkových přehledů tvořily výsledky z testačních odchoven, předvýběru hřebců do plemenitby, 70- ti denního testu, kritéria mladých koní a přehledy připouštění hřebců v období 2009 - 2013. Jejich zdrojem jsou stránky SCHČT, ÚEK a ČJF. V rámci sportovní testace byly použity Přehledy o sportovních koních.

Z výsledků zkoušek výkonnosti hřebců v 70- ti denním testu byly na základě zjištěných hodnot spočítány tyto statistické charakteristiky:

n – četnost souboru

x - výběrový průměr

Sx – směrodatná odchylka

V – variační koeficient

Min – minimální hodnota

Max – maximální hodnota

5. VÝSLEDKY A DISKUZE

5.1 Hodnocení hříbat pod klisnou

Hodnocení provádí hodnotitel při registraci hříběte, na svodech, přehlídkách a při výběru hřebečků do testační odchovny. Pokud je to nad rámec oblasti, hodnotí 3 hodnotitelé.

Hodnocení je provedeno dvěma známkami 1- 10 bodů.

- První známka zahrnuje vyjádření žádoucího typu, korektnost postoje, harmonický a tělesný vývin. Posuzování se provede u klisny při jejím postavení na tvrdém podkladu. Posuzuje se současně zdravotní stav hříběte.

- Druhá známka je pak ohodnocení mechaniky pohybu v kroku a v klusu. Posuzování mechaniky pohybu se provádí při předvádění klisny a pohybu hříběte vedle ní. (RADPK, 2013)

Tabulka ukazuje počet zapuštěných klisen a počet narozených hřebečků a klisen. Údaj o narozených hříbátech z roku 2013 ještě není konečný.

Tab. 5: Počet zapuštěných klisen a narozených hříbat za období 2009 -2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Počet zapuštěných klisen	1817	1419	1507	1212	836
Počet narozených hříbat	993	916	720	653	438
Klisny/hřebečci	511/482	460/456	354/366	322/321	-

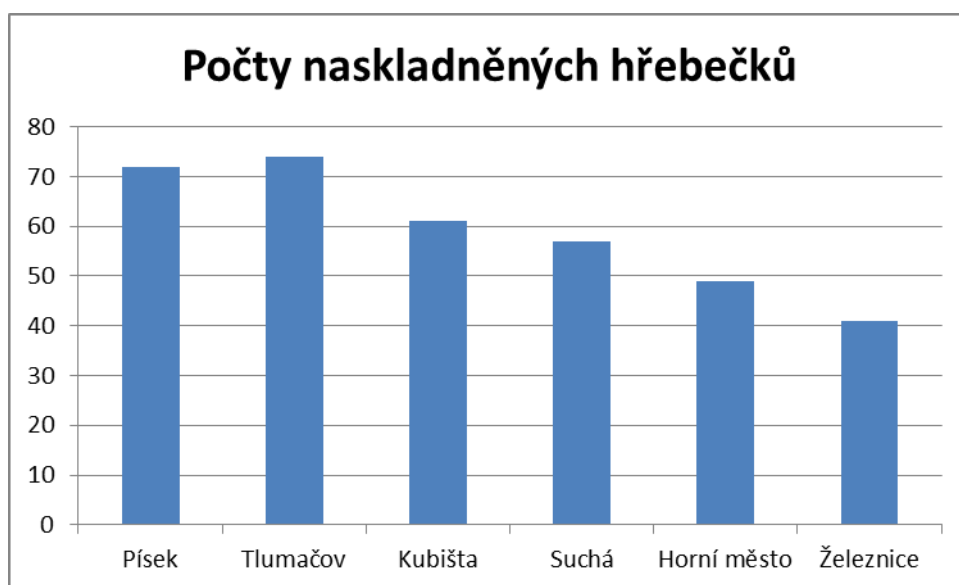
Zdroj: ŠP SCHČT, 2013

V rámci pobytu v testačních odchovnách (dále jen TO) absolvují hřebečci jarní a podzimní třídění. Testační odchovny musí být schváleny SCHČT. V naší republice jich je celkem šest, a to v hřebčinci Písek, ŠCHK Kubišta, hřebčinci Tlumačov, hřebčíně Suchá, TO Horní město a TO Železnice.

Tab. 6: Počet naskladněných hřebců v TO za období 2009 - 2013

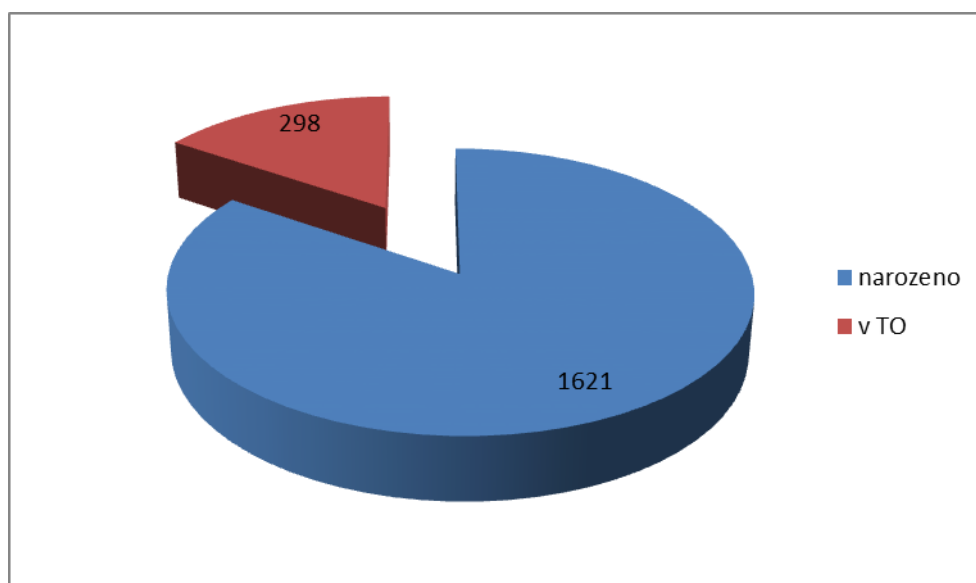
	2009	2010	2011	2012	2013	TO celkem
Písek	12	14	16	17	13	72
Tlumačov	19	20	12	12	11	74
Kubišta	12	19	9	10	11	61
Suchá	13	11	11	10	12	57
Horní město	12	11	15	11	0	49
Železnice	0	13	10	9	9	41
Počet celkem	68	88	73	69	56	354

Graf 1: Celkové počty hřebců v jednotlivých odchovných za sledované období 2009-2013

Z množství 354 hřebců umístěných v TO v období 2009 – 2013 jich pouze 6 úspěšně splnilo 70- ti denní test.

Graf 2: Srovnání mezi počtem narozených hřebečků a počtem hřebečků umístěných v TO celkem za sledované období 2009 - 2012

5.2 Předvýběr hřebců do plemenitby

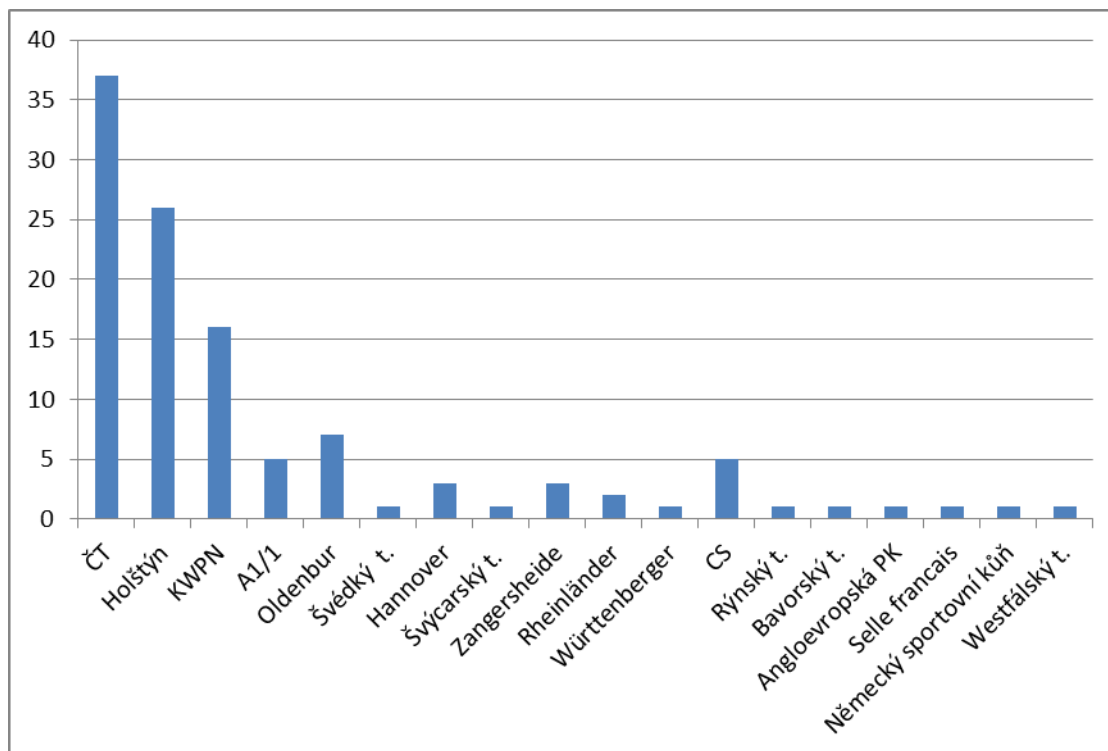
Po rozsáhlých diskuzích předsednictva Svazu chovatelů ČT byl uspořádán první předvýběr hřebců do plemenitby po vzoru předvýběrů (körungů) konaných v zahraničí v roce 2008. Nejvíce podobný je hannoverskému svazu. Majitelé hřebců si musí nechat hřebce přeměřit, zkontrolovat úplný původ a zajistit RTG snímky. Ty pak posoudí komise v Brně pomocí čtyřbodové německé klasifikační stupnice. Předvýběr může absolvovat mladý i starší hřebec. Hřebci se předvedou na ruce v kroku, klusu a ve skoku ve volnosti na výškách 110, 120 a 130 cm. **(Kůstková, 2008)**

V tabulce 7 je shrnuto období 2009 - 2013. Z údajů je patrné, že předvýběr je využívanou metodou pro zařazení hřebců do plemenitby.

Tab. 7: Přehled hřebců v předvýběru do plemenitby za období 2009 - 2013

	Přihlášeno		Zúčastněno		Předvybráno		Prémie
	Mladých	Starších	Mladých	Starších	Mladých	Starších	
2009	29	10	20	7	8	7	0
2010	13	10	12	8	7	4	1
2011	28	4	23	4	4	1	1
2012	20	3	14	1	7	0	1
2013	17	10	14	10	7	5	1

Graf 3: Plemena zúčastněných hřebců v předvýběru do plemenitby (2009 – 2013)

Podle údajů z let 2009 – 2013 je v předvýběru nejvíce zastoupeno plemeno českého teplokrevníka s 37 hřebci. Druhým nejpočetněji zastoupeným plemenem je holštýnský kůň s 26 hřebci. Třetí v pořadí početnosti je KWPN s 16 hřebci a čtvrté je plemeno oldenburský kůň s 6 hřebci.

Předvýběry zahraničních hřebců

V roce 2013 bylo na předvýběru hřebců hannoverského koně předvedeno zhruba 91 hřebců. Prémii dostalo 19 hřebců. Předvybráno bylo 34 hřebců. Dohromady tedy 53 hřebců. Prodáno bylo 51 hřebců.

V předvýběru holštýnského koně bylo v roce 2013 předvybráno 68 hřebců.

Předvýběr plemene KWPN byl v roce 2014 úspěšný pro 96 hřebců. K první selekci bylo přihlášeno přes 600 hřebců.

Předvýběru plemene oldenburský kůň se v roce 2013 zúčastnilo 75 hřebců. Byl předveden i český hřebec Quadori III.

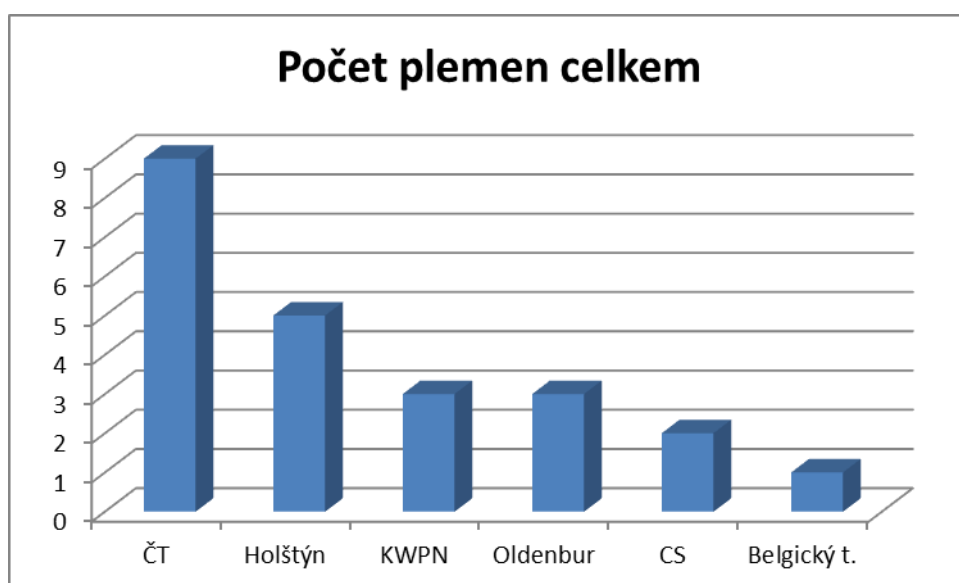
5.3 Hodnocení zkoušky výkonnosti po 70- ti denním testu

V této tabulce jsou znázorněny počty hřebců, kteří v uplynulých pěti letech absolvovali zkoušky výkonnosti. Hřebci v roce 2009 a 2010 absolvovali 100 denní nebo 3 denní test. Od roku 2011 byl test zkrácen na 70 dní a již se neprovádí 3 denní test.

Tab. 8: Počet hřebců, kteří absolvovali zkoušky výkonnosti v období 2009 - 2013

	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Celkový počet	5	4	3	3	8	23
Vyhovující	4	4	3	3	7	21
Nevyhovující	1	0	0	0	1	2

Graf 4: Zastoupení plemen hřebců na zkouškách výkonnosti za období 2009-2013

Největší zastoupení hřebců má plemeno český teplokrevník.

Hlavní matematicko-statistické ukazatele pro hodnocení zkoušky výkonnosti hřebců 70- ti denním testem jsou spočítány ze souboru výsledných známek vyhovujících hřebců, které udělila komise jednotlivým hřebcům za sledované období 2009 – 2013.

Tab. 9: Statistické ukazatele z výsledků ZV hřebců (2009 – 2013)

Rok	n	x	Min	Max	Sx	V (%)
2009	4	8,24	8,15	8,34	0,10	1,23
2010	4	7,68	7,16	8,04	0,38	4,98
2011	3	7,74	7,45	8,02	0,28	3,68
2012	3	7,5	7,32	7,67	0,17	2,33
2013	7	8,08	7,7	8,48	0,31	3,88

Tabulka 8 nám ukazuje, že největší průměrná hodnota výkonnostních zkoušek byla udělena v roce 2009, naopak v roce 2012 udělené známky byly nejnižší. V roce 2010 byla udělena nejnižší známka, a to 7,16 bodu. Tyto statistické výsledky jsou vzhledem k málo početnému souboru spíše taková představa o bodování v uplynulých letech. Množství hřebců, kteří absolvovali zkoušky výkonnosti v letech 2009 - 2013, je velmi nízké (průměrně 4 hřebci ročně).

Halo a kol. (2004) tvrdí, že výkonnostní zkoušky podchycují jen fenotyp koně, ale nevypovídají nic o tom, zda je tento jedinec schopný přenášet svoje vlastnosti na další generace. **Dušek a kol. (2007)** potvrzují, že v našem zkušebním systému se u teplokrevných hřebců hodnotí též typ a exteriér, zatímco v zahraničí již jen výkonnost. Hřebci se v zahraničí pro výcvik v centrálních tréninkových centrech vybírají několikasupňovou selekcí v celém období ontogeneze podle exteriéru, konstituce a pohybových schopností, takže při výkonnostních zkouškách se hodnotí již jen jejich výkonnost. V obou systémech jsou stanovena výběrová kritéria a limitní hodnoty.

5.4 Hodnocení KMK

KMK je vypsáno jako kontrola užitkovosti mladých plemenných koní. **Müller (2014)** by chtěl tento systém nejen jako kontrolu užitkovosti, ale i dědičnosti. V tomto směru to zatím nefunguje.

Majitelé hřebců, umístěných ve finále kategorie pětiletých na 1. místě a kategorie šestiletých na 1. až 3. místě, mají právo požádat o výběr hřebce do plemenitby. Hřebci musí splňovat základní exteriérové a pohybové parametry. **(Hošák, 2010, b)**

Tab. 10: Stavy hřebců, kteří byli přihlášení do kvalifikačních skokových soutěží KMK v období 2010 - 2013

Rok	4 - letí	5 - letí	6 - letí	celkem
2009	-	-	-	-
2010	36	27	40	103
2011	27	18	17	62
2012	45	37	21	103
2013	39	35	23	97
celkem	147	117	101	365

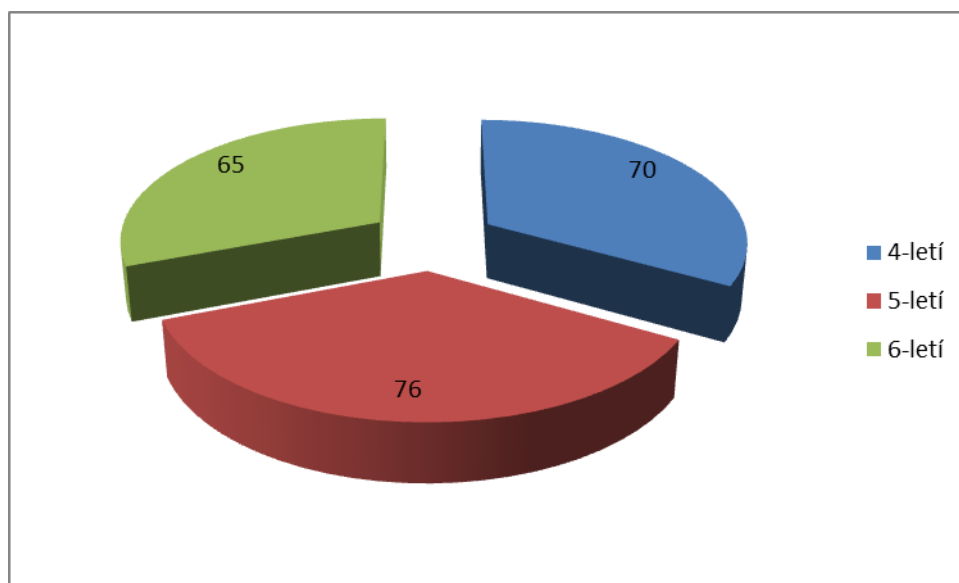
Tab. 11: Počet hřebců, kteří se zúčastnili skokového finále KMK v letech 2009 - 2013

Rok	4 - letí	5 - letí	6 - letí	celkem
2009	12	14	11	37
2010	16	16	12	44
2011	16	13	13	42
2012	11	18	13	42
2013	15	15	16	46
celkem	70	76	65	151

Zdroj: Zásady pro soutěže KMK 2009-2013

Z tabulky je patrné, že stavy koní v KMK jsou v posledních pěti letech téměř neměnné. Je to hlavně zásluhou dotačních titulů, které svaz rozděljuje mezi nejlepší koně, kteří se umístí v kvalifikačních kolech do 6. a ve finále do 10. místa. To je velmi dobrá motivace pro chovatele.

Graf 5: Celkové věkové zastoupení ve finále KMK v letech 2009-2013

Od roku 2013 mohou soutěžit v KMK i valaši ve spojené kategorii s hřebci. Znamená to zvýšení počtu zúčastněných. Tento systém připojení valachů k hřebcům při KMK používají úspěšně i v sousedním Německu. Chovatelům to zlepšil přehled o plemeních používaných v plemenitbě.

5.5 Hodnocení sportovní testace

Na základě absolutní sportovní výkonnosti jsou zařazováni starší hřebci. Tito hřebci již přinášejí výkonnost a konstituci, požadované ostatní užitkové vlastnosti a samozřejmě splňují exteriérové a pohybové požadavky (Hošák, 2010, b).

Výběr charakteristiky pro hodnocení sportovní výkonnosti koní je prvotním problémem při odhadech genetických parametrů, tvorbě systému kontroly dědičnosti sportovní výkonnosti i odhadech plemenné hodnoty sportovních koní. V chovatelsky vyspělých zemích se nejběžněji využívá matematicky upravená suma vyhraných dotací ve sportovních soutěžích. Jinou z používaných charakteristik je relativní nebo normalizované pořadí nebo koeficienty úspěšnosti.

Oficiální systém hodnocení sportovní výkonnosti koní v ČR vychází z kritéria počtu trestných bodů získaných v soutěži a na jejich přepočtu na průměr pomocných bodů na jeden start koně (se zohledněním obtížnosti soutěže). (Misař, Jiskrová, 2005)

Tab. 12: Počet koní startujících ve sportovních soutěžích v období 2009 - 2013

	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Skoky	4195	3873	3931	3941	4076	20016
Drezura	715	877	893	984	1079	4548
Všestrannost	341	336	347	416	547	1987
Spřežení	185	148	135	159	165	792
Celkem	5436	5234	5306	5500	5867	27343

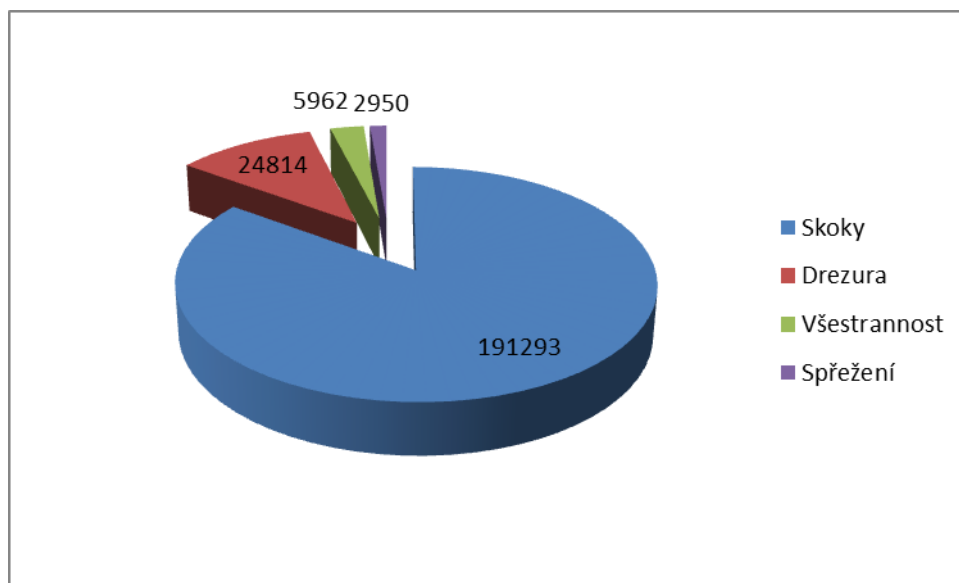
V tabulce 12 je jasně patrná dominance skokových soutěží. Za období 2009 – 2013 se počty startujících pohybují v průměru 5469 koní. Z toho ve skokových soutěžích kolem 4000 startujících koní.

Tab. 13: Přehled o počtu zpracovaných startů v jednotlivých soutěžích za období 2009 - 2013

	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Skoky	36050	34601	37313	40923	42406	191293
Drezura	2936	4843	5372	5837	5826	24814
Všestrannost	942	1113	1309	1204	1394	5962
Spřežení	519	584	698	602	547	2950
Celkem	40447	41141	44692	48566	50173	225019

Tabulka 13 ukazuje, že počty startujících stále stoupají ve skokových a drezurních soutěžích.

Graf 6: Porovnání mezi soutěžemi o počtu zpracovaných startů (2009 – 2013)

Tab. 14: Podíl hřebců zastoupených v jezdeckých soutěžích v období 2009 - 2013

	2009	2010	2011	2012	2013	Průměr
Celkem	658	650	663	717	708	679
Procent z populace	13,4%	13,9%	13,8%	13,2%	14,2%	13,7%

Na jezdeckých soutěžích průměrně startuje z celkového počtu koní 13,7 % hřebců. Největší podíl mají valaši (43,3%) a hned za nimi jsou klisny s 43%.

5.6 Hodnocení testování potomstva

Novinkou v testování potomstva je přehlídka hříbat.

Nultý ročník se uskutečnil v roce 2012. Bylo přihlášeno 18 hříbat českého teplokrevníka i s postupujícími hříbaty z kvalifikačního kola v Nepoměřicích, kde z kvalifikace postoupilo 6 hříbat umístěných na 1. - 3. místě v kategorii hřebečků a klisniček. Vlastní soutěže se zúčastnilo celkem 13 hříbat (8 klisniček a 5 hřebečků). Hodnotilo se pětibodovou stupnicí, udělovaly se dvě známky - jedna za exteriér a druhá za mechaniku pohybu. Největší zastoupení měla hříbata po hřebcích 1574 Commodor (3x), 1359 Colato R (2x), 1478 Cool Paradise (2x).

Oficiální první ročník, konaný v roce 2013, měl už jinou strukturu. Probíhaly kvalifikace v 5 oblastech. Do finále postupovala hříbata z obou kategorií umístěných na 1. a 2. místě. Soutěže se zúčastnilo celkem 15 hříbat (9 klisniček a 6 hřebečků). Hodnotilo se již desetibodovou stupnicí, udělovaly se dvě známky - jedna za exteriér a druhá za mechaniku pohybu. Největší zastoupení měla hříbata po hřebcích 1744 Christon (3x), 1558 Galandro ZH (2x). **(SCHČT, 2013)**

Tab. 15: Bodové hodnocení hříbat roku 2013

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
klisničky	8,5/8	8/8,5	8/8,5	8/8	7,5/8	8/7	7,5/7,5	7,5/7,5	7/7,5
hřebečci	8,5/8	9/8	8/8,5	8/8	8/8	7/7,5	-	-	-

6. ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala výkonnostními zkouškami teplokrevných hřebců a jejich hodnocením.

Cílem práce bylo popsat jednotlivé metody testování hřebců v rámci plemene českého teplokrevníka. Dále zpracovat přehled o počtech hřebců, kteří se zúčastňují jednotlivých metod testování, vyjádřit podíl jednotlivých plemen, která se testace účastní, a u vybraných evropských plemen popsat jejich testační systém. Data byla čerpána z evidence Svazu chovatelů českého teplokrevníka, Ústřední evidence koní a České jezdecké federace. Zjištěné hodnoty byly zpracovány do tabulek, grafů a následně hodnoceny v programu Statistica.

Ze zjištěných výsledků vyplývají následující závěry:

- 1) Od roku 2009 do roku 2013 ubývá počet narozených hříbat průměrně o 139 ks ročně, což je 14,9%.
- 2) Snižuje se počet zapouštěných klisen. V porovnání mezi roky 2012 a 2013 je to o 376 klisen.
- 3) Za rok 2013 působilo v plemenitbě 121 hřebců. Zapuštěných klisen bylo 836. Během této přípouštěcí sezóny připustil každý hřelec průměrně 7 klisen. Z toho vyplývá, že využití hřebců je nedostatečné pro dobrou kontrolu dědičnosti.
- 4) V období 2009 – 2012 byla do testačních odchoven umístěna 1/5 narozených hřebců.
- 5) V testačních odchovnách bylo v období 2009 - 2013 umístěno 354 hřebců. Z nich jich pouze 6 úspěšně splnilo 70- ti denní test.
- 6) Při předvýběru hřebců v období 2009 – 2013 je nejvíce rozšířené plemeno český teplokrevník, které bylo zastoupeno 37 hřebci. Druhé nejpočetnější je plemeno holštýnský kůň s účastí 26 hřebců.
- 7) Předvýběry zahraničních plemen hřebců u jejich svazů jsou velmi populární, což v České republice chybí. Většinou jsou také spojovány s aukcí hřebců.
- 8) Zkoušky výkonnosti hřebců po 70- ti denním testu splnilo za období 2009 – 2013 celkem 21 z 23 přihlášených hřebců.

- 9) Největší zastoupení na zkouškách výkonnosti hřebců po 70- ti denním testu má plemeno český teplokrevník s počtem 9 hřebců. Druhé nejpočetnější plemeno je holštýnský kůň s 5 hřebci.
- 10) V kvalifikačních soutěžích KMK je 4 letý ročník nejpočetněji zastoupen. S věkem se počty startujících hřebců snižují.
- 11) Ve finále KMK bylo v období 2009 - 2013 nejvíce 5 letých koní. Celkem 76 hřebců.
- 12) Každým rokem se zvyšují počty startů i startujících koní v parkurových a drezurních soutěžích v České republice pořádané ČJF.
- 13) Přehlídka hříbat měla vyšší počet předváděných hříbat v roce 2013 než v roce 2012 o 2 hříbata.

Z jednotlivých zjištění uvedených ve výsledcích a závěru práce je možné doporučit pro další činnost chovatelské organizace ke zvažování následující opatření:

- 1) Z počtu hřebců zařazených do odchoven vyplývá, že se jedná o dvacetiprocentní část populace narozených hřebců. Bylo by vhodné, aby bylo do odchoven vybíráno cíleně potomstvo po významných a perspektivních hřebcích, aby mohla být kvalita těchto hřebců objektivně prověřena.
- 2) V odchovných hřebců je vysoké procento koní po hřebcích zahraničního chovu. Pro český chov by bylo účelné ve větší míře odchovávat hřebečky po hřebcích českého chovu a tím prověřit jejich kvalitu.
- 3) Pro posouzení kvality plemenů je nezbytné získat po jednotlivých hřebcích dostatečný počet potomků. Bylo by proto vhodné zvláště u mladých a perspektivních hřebců zajistit vyšší počet jimi zapouštěných klisen.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ANONYM 1, <http://pckomplet.cz/hrebcinec/index1.php?page=testace> , citováno dne 20. 2. 2011
2. DUŠEK, J. a kol.: *Chov koní*. Vyd 2. přeprac. Praha: Brázda, 2007, 400 s., [15] s. barev. Obr. příl. ISBN 978-80-209-0352-5.
3. FRELICH J. a kol.: *Chov hospodářských zvířat*. ZF JU v Č. Budějovicích, 2011, 128 s.
4. GORDON-WATSON, M., LYON R. a MONTGOMERY S.: *Kůň: historie chovu, plemena, péče o koně, jezdecký výcvik*. 2. vyd. Praha: Fragment, 2013, 256 s. ISBN 978-80-253-1972-7
5. HAJIČ, F., KOŠVANEC, K., ČÍTEK, J.: *Obecná zootechnika*. ZF JU v Č. Budějovicích, 1995, 180 s.
6. HALO, M., MASSÁNYI, P., KRŠKOVÁ, L.: *Chov koní*. Nitra: SPU, 2004, 91-98 s., ISBN 80-8069-326-9
7. HANNOVERANER VERBAND ev., 2013, <http://www.hannoveraner.com/hannoveraner-verband/> , citováno dne: 14. 12. 2013
8. EDWARDS, E. H.. *Velká kniha o koních*. Vyd. 4., rozš., (V Euromedia Group 1.). V Praze: Knižní klub, 2008, 272 s. ISBN 978-80-242-2197-7
9. HOŠÁK, S.: *Exteriér a výkonnost*. Jezdectví, duben 2010, 56 s., a
10. HOŠÁK, S.: *Připouštěcí sezóna 2010*, Jezdectví, únor 2010, 62 s., b
11. KNOPFHART, A.: *Drezura od stupně Z do stupně T: s jezditelným koněm do vyšších lekcí*. Vyd. v češtině 1. Praha: Brázda, 155 s. ISBN 80-209-0322-4.
12. KONINKLIJK WARMBLOED PAARDENSTAMBOEK NEDERLAND (KWPN), 2013, <http://www.kwpn.org/> , citováno dne: 14. 12. 2013
13. KŮSTKOVÁ, M.: *Historicky první český körung*, Jezdectví, březen 2008, 55s.
14. MARŠÁLEK, M., *Využití šlechtitelských opatření v chovu českého teplokrevníka*, 2013, <http://www.schct.cz/chovpris.php3> , citováno dne: 16. 12. 2013
15. MARŠÁLEK, M., ZEDNÍKOVÁ, J.: Warmblood horses breeding to the form of

- body conformation in Czech Republic, 2000, <http://www.horses.sk/konfer/k-sltk-cz.htm> , citováno dne: 19. 12. 2013
16. MISAŘ, D. a JISKROVÁ I.: *Chov a šlechtění koní*. 2. vyd. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2005, 170 s. ISBN 978-80-7157-510-8. 19.
 17. MÜLLER, Z.: *Jsmo chovatelé nebo odchovávatelé?*, Jezdeckví, únor 2014, 19, 20 s.
 18. PAALMAN, A.: *Skokové ježdění: výcvik koně a jezdce pro skokový sport: parkurové ježdění: stavba parkuru*. 2. vyd. Praha: Brázda, 2006, 359 s. ISBN 80-209-0348-8.
 19. PŘEHLED O SPORTOVNÍCH KONÍCH ČR, 2012, <http://www.cjf.cz/prehled.aspx>, citováno dne: 6. 2. 2014
 20. RICARD, A., BRUNS, E., CUNNINGHAM, E. P.: Genetics of Performance Trakte. In: *The Genetics of the Horse*. Wallingford, CABI Publishing 2000, p. 527. ISBN 0-85199-429-6
 21. SIXTA, V., *Nejvýznamnější plemeni v chovu českého teplokrevníka*. 1. vyd. Jihlava: Cavalier Publishing, 2006, 160 s. ISBN 80-239-6795-9.
 22. SVAZ CHOATELŮ ČESKÉHO TEPLKREVNÍKA: *Přehlíka hřibátek*, 2012, 2013, <http://www.schct.cz/hribata2013.php3> , citováno dne: 6. 2. 2014
 23. SVAZ CHOATELŮ ČESKÉHO TEPLKREVNÍKA: *Řád PK ČT*, 2013, <http://www.schct.cz/radpk.php3> , citováno dne: 8. 2. 2014
 24. SVAZ CHOATELŮ ČESKÉHO TEPLKREVNÍKA: *Šlechtitelský program ČT*, <http://www.schct.cz/> , Písek, 2013, citováno dne: 7. 2. 2014
 25. SVAZ CHOATELŮ ČESKÉHO TEPLKREVNÍKA: *Výběr hřebců do plemenitby*, 2013, <http://www.schct.cz/vyber13.php3> , citováno dne: 6. 2. 2014
 26. SVAZ CHOATELŮ ČESKÉHO TEPLKREVNÍKA: *Zásady pro soutěže KMK 2013*, <http://www.schct.cz/dokumenty/kmk/zasadykmk2013.pdf> , citováno dne: 6. 2. 2014
 27. SVAZ CHOATELŮ ČESKÉHO TEPLKREVNÍKA: *Zkušební řád ČT*, <http://www.schct.cz/> , Písek, 2013, citováno dne: 6. 2. 2014

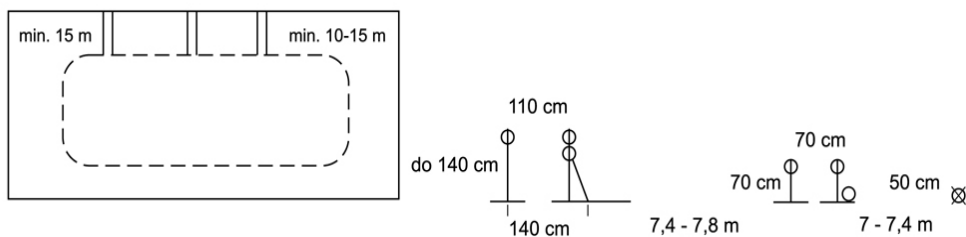
28. ŠPAČEK, František a kol. *Atlas plemen hospodářských zvířat*. Státní zemědělské nakladatelství Praha, 1987.
29. ÚSTŘEDNÍ REGISTR PLEMENÍKŮ, 2013 http://www.uek.cz/ch_srp.htm , citováno dne: 7. 2. 2014
30. VERBAND DER ZÜCHTER DES HOLSTEINER PFERDES e. V., 2013, http://holsteiner-verband.de/front_content.php , citováno dne: 14. 12. 2013
31. VERDAND DER ZÜCHTER DES OLDENBURGER PFERDES e. V., 2013, <http://www.oldenburger-pferde.com/> , citováno dne: 14. 12. 2013
32. ZÁSADY PRO SOUTĚŽE KMK PRO ROK 2009-2013, <http://www.cjf.cz/kmk.aspx> , citováno dne: 8. 2. 2014
33. ZUDA, J.: *Chov koní*, 1.vyd. VŠZ Praha, 1969, 236 s.

8. PŘÍLOHY

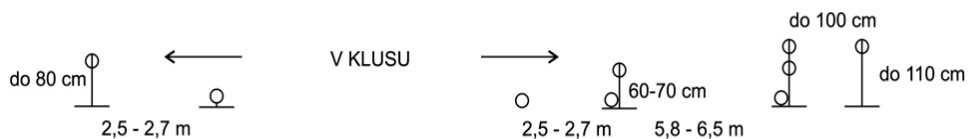
Příloha 1 zkušebního řádu

70-ti denní test

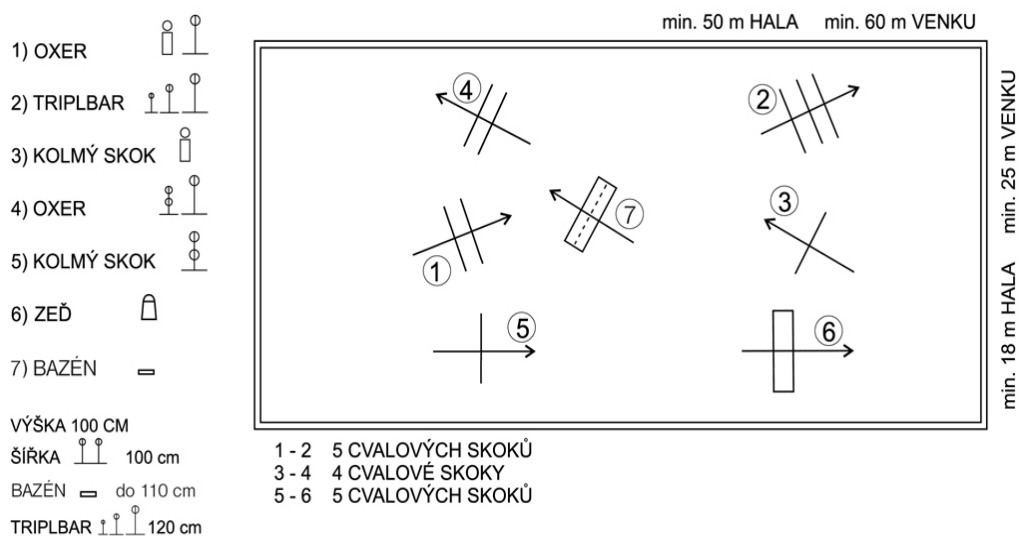
Zkouška ve volnosti

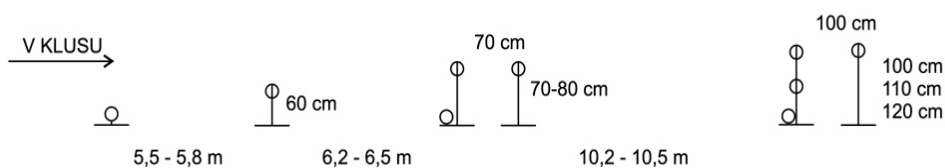
Zkouška jezditelnosti

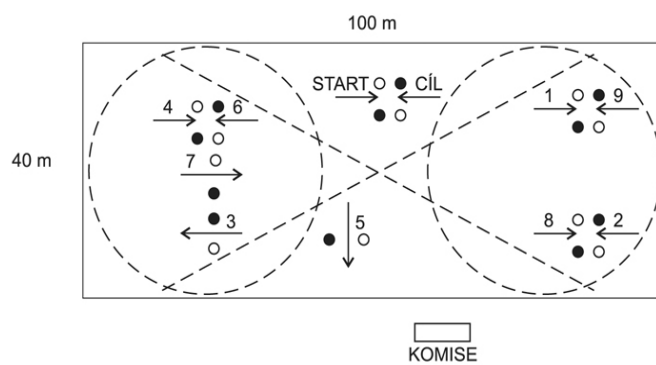
Skoková zkouška-plán trasy parkuru

Skoková zkouška - postupová řada

Plán trasy vozatajského parkuru

Úlohy pro zkoušku mechaniky pohybu a ovladatelnosti

<i>Pod sedlem (20 x 60 m)</i>		<i>V záprěži (40 x 100 m)</i>	
A	vjezd středním krokem	A	vjezd pracovním klusem
X	stát, pozdrav, středním krokem vchod	X	stát, pozdrav, krokem vchod
C	na pravou ruku	C	na levou ruku
M	Pracovní klus lehký 1x kolem	H	pracovní klus
MXK	změnit směr – kroky a rámec prodloužit	FM	střední klus
K	pracovní klus lehký	M	pracovní klus
A	velký kruh 1x kolem (20 m)	HK	střední klus
A	pracovní cval – velký kruh 1x kolem (20 m)	K	pracovní klus
FM	pracovní cval – skoky a rámec prodloužit	A	pracovní krok
MC	pracovní cval	FXH	střední krok
C	pracovní klus lehký	H	pracovní klus
HXF	změnit směr – kroky a rámec prodloužit	MF	střední klus - zvýraznit
F	pracovní klus lehký	F	pracovní klus
A	velký kruh 1x kolem (20 m)	KH	střední klus - zvýraznit
A	pracovní cval a velký kruh 1x kolem (20 m)	H	pracovní klus
A	přímo	C	velký kruh (průměr 40 m)
KH	pracovní cval – skoky a rámec prodloužit	C	přímo
HC	pracovní cval	MXK	střední klus
C	pracovní klus lehký	K	pracovní klus
MXK	změnit směr – kroky a rámec prodloužit	A	velký kruh (průměr 40 m)
K	pracovní klus	A	přímo
HK	střední krok, nechat vytáhnout otěž	C	ze středu
K	střední krok a otěže zkrátit	X	stát
A	ze středu	X	odjezd krokem
X	stát, pozdrav, odjezd volným krokem na dlouhých otěžích		